

II miejsce

spośród placówek z Mazowsza

autor: **Monika Zadrożna**, nauczycielka historii w Szkole
Podstawowej nr 96 w Warszawie

Tę lekcję poprzedziły zajęcia, które wprowadziły uczniów w tematykę powstania. Uczniowie obejrżeli film o powstaniu listopadowym znajdujący się na stronie internetowej <https://www.youtube.com/watch?v=mjLdtDX2Xlc> oraz prezentację Szlakiem powstania listopadowego. Następnie poprosiłam 3 chętnych uczniów o przygotowanie krótkiego wystąpienia. Mieli oni wcielić się w postać Piotra Wysockiego, Józefa Chłopickiego i mieszkańca Królestwa Polskiego i opowiedzieć kolejno o przyczynach wybuchu powstania oraz przebiegu Nocy Listopadowej, przebiegu działań zbrojnych i skutkach powstania.

Temat zajęć: Powstanie listopadowe – utracone nadzieje czy szansa na niepodległość?

klasa V. szkoły podstawowej

CZAS TRWANIA ZAJĘĆ: 45 minut

CELE LEKCJI:

Uczeń:

- ▶ ocenia powstanie listopadowe,
- ▶ zna datę i przyczyny jego wybuchu,
- ▶ opowiada o jego przebiegu,
- ▶ wskazuje skutki zrywu.

METODY PRACY:

drama – wywiad, SWOT, dyskusja, plakat

FORMY PRACY:

Indywidualna, grupowa

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

karty pracy, kredki, arkusze papieru

PRZEBIEG LEKCJI:

Część wstępna:

Wyznaczeni uczniowie wcielają się w postaci historyczne. Opowiadają krótko o przyczynach wybuchu powstania, przebiegu Nocy Listopadowej, przebiegu działań zbrojnych i skutkach powstania.

Część właściwa:

1. Wywiad - Chętni uczniowie kierują pytania do P. Wysockiego, Józefa Chłopickiego i mieszkańca Królestwa związane z wysłuchaną relacją.
2. Praca w 4 pięcioosobowych grupach – rozwiązanie karty pracy (załącznik nr 1).

3. Uczniowie w grupach metodą SWOT wskazują moce i słabe strony, szanse i zagrożenia związane z powstaniem (załącznik 2).
4. Zaprezentowanie wyników pracy. Uczniowie indywidualnie zajmują stanowisko – odpowiadają na pytanie zawarte w temacie. Następnie dzielą się na dwie grupy – zwolenników i przeciwników powstania. Chętne osoby prezentują argumenty i uzasadniają swoje zdanie.
5. Podział grupy zwolenników na dwa mniejsze zespoły. Przydzielenie zadań:
Zespół 1 – wykonajcie plakat/wiersz zachęcający społeczeństwo Królestwa Polskiego do udziału w powstaniu.
Zespół 2 – Wykonajcie pracę plastyczną – zaprojektujcie odznaczenie, którym można by uhonorować uczestnika powstania.

Podział grupy przeciwników na dwa mniejsze zespoły. Przydzielenie zadań:

Zespół 1 - wykonajcie plakat zniechęcający społeczeństwo Królestwa Polskiego do udziału w powstaniu.

Zespół 2 – Wykonajcie pracę plastyczną, która będzie symbolizować upadek powstania i jego zgubne dla Królestwa Polskiego skutki.

Część podsumowująca:

Ewaluacja zajęć - Uczniowie oceniają lekcję – załącznik 3.

Praca domowa dla chętnych

Napisz wiersz o powstaniu listopadowym, np. postaci historycznej, wydarzeniu.

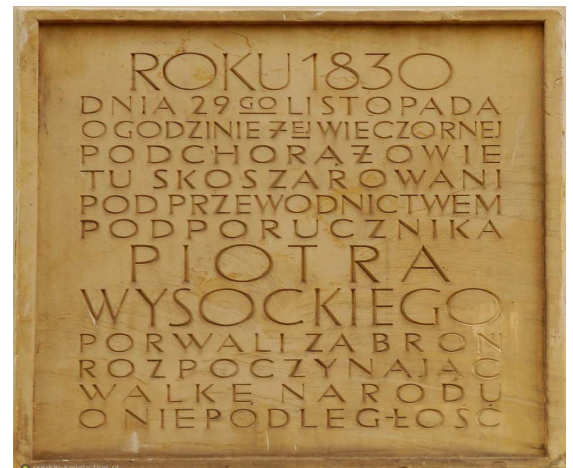
Załącznik nr 1 – Szlakiem powstania listopadowego

PODCHORAŻÓWKA W ŁAZIENKACH

W roku 1828 w warszawskiej Szkole Podchorążych Piechoty zawiązało się sprzysiężenie pod dowództwem podporucznika Piotra Wysockiego przeciwko wodzowi naczelnemu wojsk Królestwa Pol-

skiego i dowódcy sił rosyjskich stacjonujących w zachodnich guberniach Rosji, wielkiemu księciu Konstantemu, który był bratem cesarza Rosji i króla Polski Mikołaja I. Był on powszechnie znienawidzony za stworzenie systemu tajnej policji i donosicielstwa, a także za publiczne poniżanie polskich oficerów.

POPIERSIE PUŁKOWNIKA PIOTRA WYSOCKIEGO W ŁAZIENKACH

Po wybuchu powstania został mianowany kapitanem, w powstaniu dosłużył się stopnia pułkownika, był adiutantem naczelnego wodza Michała Radziwiłła. Uczestniczył w bitwie pod Wawrem, pod Grochowem, bitwie pod Dobrem i bitwie pod Okuniewem. Brał udział w wyprawie generała Józefa Dwernickiego na Wołyń, przeszedł granicę austriacką, ale uniknął internowania i przedostał się z powrotem do kraju. We wrześniu 1831 roku, będąc dowódcą 10 pułku piechoty liniowej, został ranny podczas walk w obronie reduty nr 56 na warszawskiej Woli i 6 września 1831 roku dostał się do niewoli rosyjskiej.

Więziony w Bobrujsku, w twierdzy zamojskiej, w osławionym więzieniu w pokarmelitańskim klasztorze w Warszawie na Lesznie. Trzykrotnie skazany na śmierć: 29 października 1831 r. i 29 listopada 1833 r. dwukrotnie został

skazany na karę śmierci przez powieszenie, lecz ukaz carski zamienił wyrok na 20 lat ciężkich robót na Syberii. Miejscem zesłania była początkowo wioska Aleksandrowsk pod Irkuckiem. Po próbie ucieczki, za co skazano go na karę półtora tysiąca batów, został karnie przeniesiony na katorgę do kopalni miedzi w Akatui w kolonii katorżniczej w Nerczyńsku, gdzie pracował przykuty do taczki. Na mocy amnestii carskiej w 1857 roku, pozwolono mu wrócić do kraju, z tym jednak zastrzeżeniem, że miał się trzymać z dala od Warszawy. Zmarł w Warce w 1874 r.

Marcin Zalewski Atak na Arsenał

Sygnalem do wybuchu powstania miał być pożar browaru na Solcu i kamienicy przy ul. Dzikiej. Powstanie wybuchło wieczorem ok. godz. 18:00 29 listopada 1830, gdy podporucznik Piotr Wysocki wszedł do Szkoły Podchorążych Piechoty w Łazienkach, przerwał zajęcia z taktyki – wygłosił mowę: „Polacy! Wybiła godzina zemsty. Dziś umrzeć lub zwyciężyć potrzeba! Idźmy, a piersi wasze niech będą Termopilami dla wrogów”, wyprowadzając podchorążych na miejsce zbiórki – pod pomnik króla Jana III Sobieskiego. Grupa 24 spiskowców, złożona głównie z młodych inteligentów (m.in. Ludwik Nabelak, Seweryn Goszczyński, Leonard Rettel) wraz z częścią podchorążych, opanowała Belweder – rezydencję wielkiego księcia.

Atak na Belweder

Jednakże Konstanty zdołał się przed napastnikami ukryć. Podobno zbiegł z pałacu przebrany w kobiece ubrania. Powstańcy tylko dzięki pomocy 15 000 pospólstwa i plebsu warszawskiego zdobyli wówczas Arsenał. Z rąk powstańców zginęło sześciu przeciwnych powstaniu generałów: Stanisław Trębicki, Maurycy Hauke, Stanisław Potocki, Ignacy Blumer, Tomasz Siemiątkowski, Józef Nowicki – zastrzelony wskutek pomyłki i pułkownik Filip Meciszewski.

Następnego dnia, wraz z uzbrojoną ludnością cywilną, opanowali stolicę. W ten sposób spisek wojskowy przekształcił się w powstanie. Wielki książę Konstanty z częścią wiernych mu generałów i wojsk wycofał się z Warszawy do karczmy na Wierzbnie, nie podejmując działań przeciwko powstańcom (w 1831 r. zmarł na cholere, według innej wersji został otruty).

Wielki książę Konstanty Pawłowicz

Wojciech Kossak *Starcie belwederczyków z kirasjerami rosyjskimi na moście w Łazienkach*

Gmach dawnego arsenału znajdujący się przy ulicy Długiej 52 w Warszawie

Arsenał był kilkakrotnie świadkiem ważnych wydarzeń z polskiej historii. W nocy z 29 na 30 listopada 1830 roku ludność Warszawy zdobyła budynek, wspierając tym samym rozpoczynające się powstanie listopadowe, zaś 26 marca 1943 miała tu miejsce najśłynniejsza akcja Szarych Szeregów, znana jako akcja pod Arsenalem. Gmach został zniszczony przez Niemców po powstaniu warszawskim w 1944. Od 1959 jest siedzibą Państwowego Muzeum Archeologicznego.

POMNIK UPAMIĘTNIAJĄCY BITWĘ POD OLSZYŃKĄ GROCHOWSKĄ

5 lutego 1831 roku armia rosyjska wkroczyła w granice Królestwa. 7 lutego doszło do pierwszych starć zbrojnych: jeden z plutonów 1 pułku ułanów rozpędził w Siedlcach straż przednią nieprzyjaciela. W tym samym dniu 3 pułk ułanów wyparł z Węgrowa dwa pułki rosyjskie. Po początkowych odosobnionych sukcesach polskich pod Stoczkiem 14 lutego i Wawrem, doszło do rosyjskiej próby szturm na Warszawę. Jednak nierozstrzygnięta bitwa o Olszyńkę Grochowską 25 lutego 1831 roku, podczas której ciężko ranny został gen. Józef Chłopicki, uniemożliwiła te plany i przyniosła stronie polskiej sukces taktyczny.

Wojciech Kossak Olszynka Grochowska

Autor umieścił na pierwszym planie grupę „czwartaków” odpierających atak rosyjski. Na twarzach żołnierzy i oficerów pułku, który okrył się w tym boju nieśmiertelną sławą, maluje się determinacja, ale i spokój mimo ponoszonych ogromnych strat.

W drugim planie widać gen. Józefa Chłopickiego w otoczeniu oficerów (w szarym surducie i cylindrze), który sprawował faktyczne dowództwo.

Gen. Józef Sowiński urodził się w 1777 r. w Krakowie. Był uczestnikiem Insurekcji Kościuszkowskiej i kampanii 1812 r. Zginął na Woli.

W listopadzie 1937 r. wystawiono w parku wolskim jego pomnik. Jest to figura przedstawiająca postać generała wspierającego się na jednej nodze. Drugą utracił w kampanii 1812 r., podczas bitwy pod Możajskiem (Borodino).

Główne uderzenie rosyjskie zostało skierowane 6 września właśnie na Wolę, bronioną przez 1300 żołnierzy i mającą 12 dział (Rosjanie skierowali do ataku 11 batalionów piechoty wspartych 76 działami). Kilkogodzinna obrona Woli prowadzona przez Sowińskiego nie miała dalszych szans powodzenia wobec przewagi wroga. Dokładne okoliczności śmierci generała Sowińskiego nie są znane.

Sowiński stał się po śmierci jednym z bohaterów narodowych tamtej epoki. Powszechnie podawana wersja odnośnie okoliczności jego śmierci weszła do legendy opisywana w licznych utworach poetyckich i literackich. Władze rosyjskie publicznie jednak podały wersję o zabiciu generała na posterunku bojowym. Tę wersję uwiecznił też Wojciech Kossak na obrazie "Sowiński na okopach Woli". W rzeczywistości w trakcie szturmów reduty wolskiej po wdarciu się tam wroga doszło do walki na bagnety, a artyleria polska rażąca wroga kartaczami zamilkła. Część Polaków ginęła w walce, część poddawała się, inni uciekali do kościoła. Grupa żołnierzy z gen. Sowińskim otrzymała propozycję kapitulacji, którą generał przyjął. Gdy Polacy złożyli broń, w plecy przyjmujących kapitulację Rosjan padła salwa ze strony kościoła. Rosjanie uznali to za podstęp i bezbroni Polacy zostali wymordowani bagnetami. W rzeczywistości najprawdopodobniej zginął także generał.

Wojciech Kossak Śmierć gen. Józefa Sowińskiego na szanicach Woli
(W tle obrazu widać częściowo zasłonięty drzewami kościół św. Wawrzyńca)

KOŚCIÓŁ ŚW. WAWRZYŃCA NA WOLI

W 1831 świątynia została zniszczona, ponieważ znalazła się w obrębie słynnej reduty wolskiej. Po upadku powstania w 1834 kościół został zamieniony na cerkiew Włodzimierskiej Ikony Matki Bożej, patronki dnia, w którym zdobyto Warszawę. Dla upamiętnienia zwycięskiej bitwy w ściany cerkwi wmurowano 12 rosyjskich luf armatnich z kulami, których ślady tkwią w nich do dnia dzisiejszego. W 1845 umieszczono tu również 6 tablic z inskrypcjami, upamiętniających uczestników szturmów oraz jego przebieg.

Załącznik nr 2

Uporządkujcie przyczyny, najważniejsze wydarzenia i skutki powstania listopadowego. Wykorzystajcie informacje zapisane w ramce.

przyczyny wybuchu powstania	najważniejsze wydarzenia	skutki powstania

- zamknięto Uniwersytet Warszawski
- łamanie przez cara nadanych Polakom swobód obywatelskich
- bitwa pod Ostrołęką
- tworzenie przez Polaków organizacji spiskowych i tajnych stowarzyszeń
- wielu uczestników powstania wyjechało za granicę, co dało początek Wielkiej Emigracji
- noc listopadowa – wybuch powstania 29 listopada 1830 r.
- bitwa o Olszynkę Grochowską
- zdobycie Warszawy przez wojska rosyjskie
- zlikwidowano polskie wojsko, sejm i konstytucję
- przywódcom powstania zabrano majątki, a wielu z nich wywieziono na Syberię
- do Rosji wywieziono wiele cennych księgozbiorów i dzieł sztuki
- tłumienie protestów Polaków
- obrona Woli
- z rozkazu cara Mikołaja I wybudowano w Warszawie Cytadelę

Załącznik nr 3

Wyobraźcie sobie, że jesteście uczestnikami sprzysiężenia podchorążych. Dokonajcie analizy powstania – jakie są jego mocne i słabe strony, jakie mogą być szanse i zagrożenia. Uzupełnijcie poniższą tabelę.

<p>Mocne strony</p>	<p>Słabe strony</p>
<p>Szanse</p>	<p>Zagrożenia</p>

Projekt współfinansują